

Etelä-Savon tulevaisuusikkuna 2030

Tämä tiedosto on saavutettavaksi rakennettu versio joulukuussa 2018 julkaistusta Etelä-Savon tulevaisuusikkuna 2030-raportista. Tästä raportista on laadittu saavutettava versio, koska alkuperäinen raportti on ladattavissa esavoennako.fi ennakointisivustolta. Alkuperäisen raportin on laatinut Etelä-Savon Ennakointiverkko -hanke (ESR), joka on toteutettu aikavälillä 1.4.2017 – 31.3.2019.

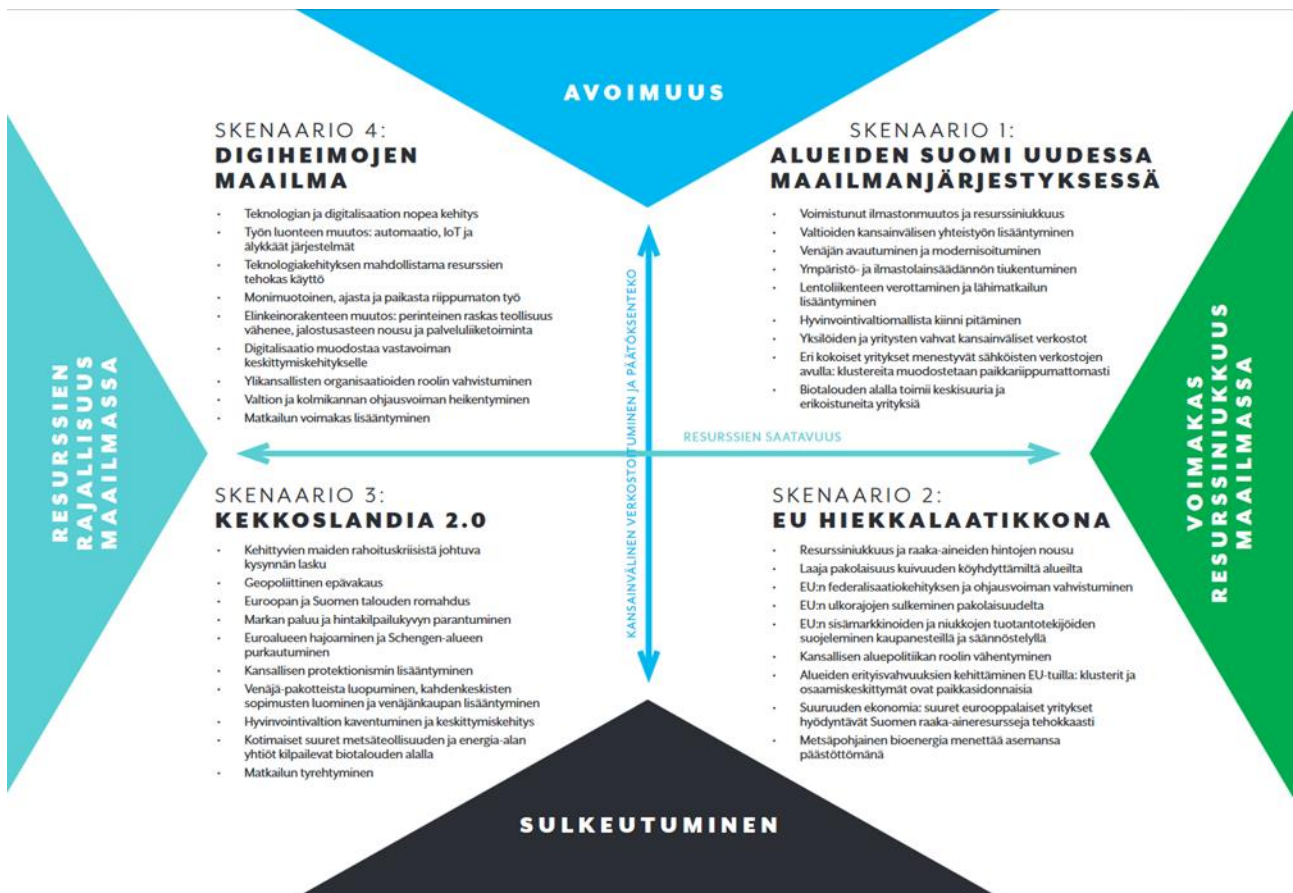
Sisällysluettelo

Etelä-Savon tulevaisuusikkuna 2030	1
1. Johdanto: Etelä-Savon Tulevaisuusikkuna visioi toivottavaa kehitystä vuoteen 2030	2
2. Tulevaisuusikkunan teemat	3
2.1. Maailma avautuu mökkilaiturilta	4
2.2. Luonnosta luksusta	5
2.3. Helppo kutsua kodiksi.....	7
2.4. Teknologia tuo maailman lähelle	8
2.5. Työpaikkana koko maailma	10
2.6. Saimaan piilaakso vie maakuntaa maailmalle	11
2.7. Metsä, vesi ja ruoka taipuvat uuteen	13
3. Toimintaympäristön muutossuunnat ja niiden merkitys Etelä-Savolle vuonna 2030.....	14
3.1. Poliittisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt	16
3.2. Taloudellisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt	17
3.3. Sosiaalisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt.....	18
3.4. Teknologiseen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt	19
3.5. Ympäristöön liittyvät kehityssuunnat ja ilmiöt.....	20
4. Unelmien Etelä-Savo 2030	21
4.1. Keskittymiskehitys ja digitalisaatio tulevaisuuden muutosvoimina	22
4.2. Vallitsevana valoisat tulevaisuudenkuvat	23
4.3. Tulevaisuudelta toivotaan etenkin elinvoimaisuutta	24
4.4. Onnistumisen paikkoja etenkin matkailussa ja ympäristön tilan säilyttämisessä.....	25
4.5. Kruununa maakunnan puhdas luonto	26

1. Johdanto: Etelä-Savon Tulevaisuusikkuna visioi toivottavaa kehitystä vuoteen 2030

Etelä-Savossa tulevaisuutta visioidaan yhdessä ja osallistaen. Kesän ja alkusyksyn 2018 aikana toteutettu Tulevaisuusikkuna -kysely haastoi pohtimaan Etelä-Savon tulevaisuutta vuonna 2030. Laaja tulevaisuusikysely oli auki esavoennakoi.fi -verkkosivustolla kesä-elokuussa 2018, ja sitä täydennettiin suppeammalla kyselyllä SYKE -messuilla Mikkelissä 5.9.2018. Kaikkiaan kysely tuotti n. 250 vastausta, joista noin puolet vastasi verkkosivustolla ja puolet messuilla. Kysely tuotti elämänlaatuun, luonnonympäristöön, asukkaisiin, palveluihin, työelämään, yrityksiin ja toimialoihin liittyviä vastauksia, kun näköpiirissä oli vuosi 2030. Kyselyn painotus oli erityisesti alueen toivottavassa ja halutussa tulevaisuudessa.

Visioinnin taustalla oli vuonna 2015 toteutettu laaja skenaariotyö. Tuolloin löydettiin 4 maakunnan kannalta merkittävää ulkoisen toimintaympäristön muutosskenaariota. Näiden neljän skenaarion toteutumista on sittemmin seurattu säännöllisesti, ja havaittu digiheimojen maailma -skenaariota (4) korostuvan.

Kuva: Etelä-Savon skenaariot 2030

Digiheimojen maailma -skenaariota haluttiin Tulevaisuusikkuna -työssä syventää erityisesti toivottavan kehityksen näkökulmalla. Vaikka kyselyssä huomioitiin myös uhkakuvat ja eri ilmiöiden mahdolliset kehityskulut, vastaajia pyydettiin ennen kaikkea visioimaan heidän unelmiensa Etelä-Savo vuonna 2030, toivottavaa tulevaisuusnäkyä.

Ennakointi on tulevaisuuden suunnittelua, tulevaisuuden arviointia ja ennen kaikkea tulevaisuuden tekemistä. Visioiden avulla voidaan muodostaa kuva tulevaisuudesta vedoten sekä ajatteluun että tunteisiin. Visiot ovat tulevaisuustyökaluja ennakointitiedon hyödyntämisen ja toimeenpanon välillä. Visioinnin positiivinen näkökulma vapauttaa energiaa tulevaisuuden tekemiseen, kun taas uhkakuvien maalailu helposti lamauttaa ja ennusteet alkavat ennen pitkää toteuttaa itseään.

2. Tulevaisuusikkunan teemat

Etelä-Savon Tulevaisuusikkuna on kiteytys noin kahdensadanviidenkymmenen eteläsavolaisen maakunnan tulevaisuudessa näkemistä mahdollisuuksista, toiveista ja unelmista. Etelä-Savo on Tulevaisuusikkunassa visualisoitu maapallon muotoiseksi. Tämä kuvastaa kyselyyn vastaajien esiin nostamaa näkemystä siitä, että vuonna 2030 Etelä-Savo on paikallinen ja läheinen, mutta kansainvälinen ja aidosti mukana maailman menossa!

Tulevaisuusikkuna -kyselyssä esiin nousseet teemakokonaisuudet ovat:

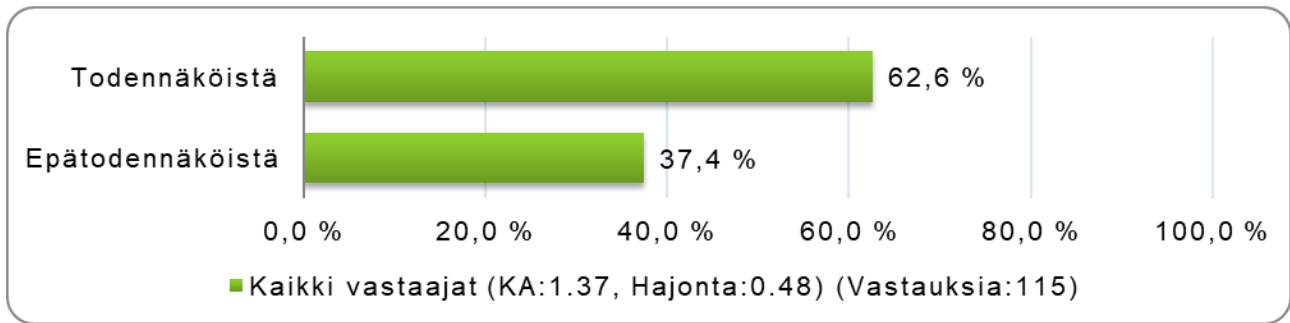
- Maailma avautuu mökkilaiturilta
- Luonnosta luksusta
- Helppo kutsua kodiksi
- Teknologia tuo maailman lähelle
- Työpaikkana koko maailma
- Saimaan piilaakso vie maakuntaa maailmalle
- Metsä, vesi ja ruoka taipuvat uuteen

2.1. Maailma avautuu mökkilaiturilta

- Luonnonläheinen, leppoisa ja turvallinen koti, seikkailukohde ja löytäjänsä odottava helmi Saimaan rannalla.
- Sopivassa suhteessa kukkivaa kaupunkikulttuuria, virkeitä kyliä ja maaseudun rauhaa.
- Puitteet sujuvalle ja mielekkäälle arjelle.
- Tilaa ja aikaa unelmille.
- Pienuus on suuruutta ja elämälaatu myös pienimuotoisuutta, omavaraisuutta, ihmisen kokoista elämää.
- Etelä-Savossa pääset vähemmällä ja saat silti enemmän. Kiireettömyys, pysähtyminen, omassa rytmisessä eläminen ja läsnäolo eivät kuulu vain kesälomaan. Kukapa täällä ei viihtyisi!

Alla on edellä luetelluista kehityskuluista sattumanvaraisesti johdettuja väittämiä Etelä-Savon tulevaisuudesta. Ovatko nämä väittämät mielestäsi todennäköisiä/epätodennäköisiä, kun näköpiirissä on vuosi 2030?

Vakaa ja turvallinen toimintaympäristö houkuttelee maakuntaan uusia asukkaita ja yrityksiä.

Tulevaisuusikkuna -kyselyn vastauksissa korostuivat voimakkaasti elämänlaatuun ja sujuvaan arkeen liittyvät seikat. Yli puolet vastaajista piti todennäköisenä sitä, että vuonna 2030 Etelä-Savo houkuttelee uusia asukkaita ja yrityksiä erityisesti vakaalla ja turvallisella toimintaympäristöllä. Vaikka tämänhetkinen väestönkehityksen suunta on keskittymistä korostava, vastaajat uskoivat tulevaisuudessa asuin- ja elinympäristön laadulla ja viihtyisyydellä olevan enemmän merkitystä kuin tiheällä sijoittumisella. Etätyömahdollisuuksien ja digitaalisten palvelujen kehittyessä ei ole välttämätöntä keskittyä suuriin keskuksiin, vaan on mahdollista nauttia rauhallisesta ja laadukkaasta asuinympäristöstä virtuaaliyhteyksin varustettuna. Etelä-Savon puhdas luonto, väljästi rakennettu ja rauhallinen asuinympäristö sekä puhdas luonnonympäristö toimii tulevaisuudessa vetovoimatekijänä. Vastauksissa tiedostettiin se, että muuttoliikkeessä tapahtuu kahdensuuntaista kehitystä: vaikka osa asukkaista lähtee, toisaalta tulee myös uusia, elämänlaadusta kiinnostuneita asukkaita, myös ulkomailta.

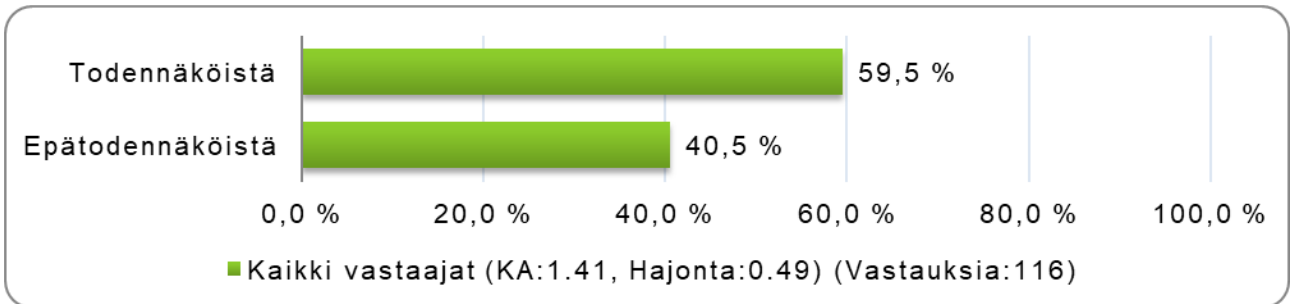
Vastauksissa täsmentyi erityisesti se, että Etelä-Savo ei ole muusta maailmasta erillinen saareke, vaan osa dynaamista globaalia toimintaympäristöä. Yhtäältä globalisaation tuomat mahdollisuudet ja toisaalta paikallisten lähi-ilmiöiden vahvistuminen korostuivat vastauksissa. Tulevaisuusikkuna -kyselyn vastaajien mukaan vuonna 2030 globaaleja verkostoja osataan hyödyntää mm. elinkeinojen suhteen, mutta myös uudenlaiset paikalliset yhteisöllisyyden muodot kasvattavat merkitystään.

2.2. Luonnosta luksusta

- Voit olla keskellä kaikkea, keskellä ei mitään. Jokaiselle löytyy paikka ja tilaa sekä rauhoittumiseen että liikkeellä oloon.
- Luonto aina läsnä, ilman että sinne tarvitsisi erikseen lähteä.
- Luonto kutsuu lähelle, ei vain näkemään, vaan myös kokemaan, pysähtymään, liikkumaan ja seikkailemaan.
- Luonto taipuu Etelä-Savossa omaleimaiseksi luksukseksi ja lumoa kaikkina vuodenaikoina; oivaltava paketointi ja tarinallisuus tuottavat uniikkeja elämyksiä ja ihastuksen huokauksia aina uudelleen. Tänne on tultava uudestaan!

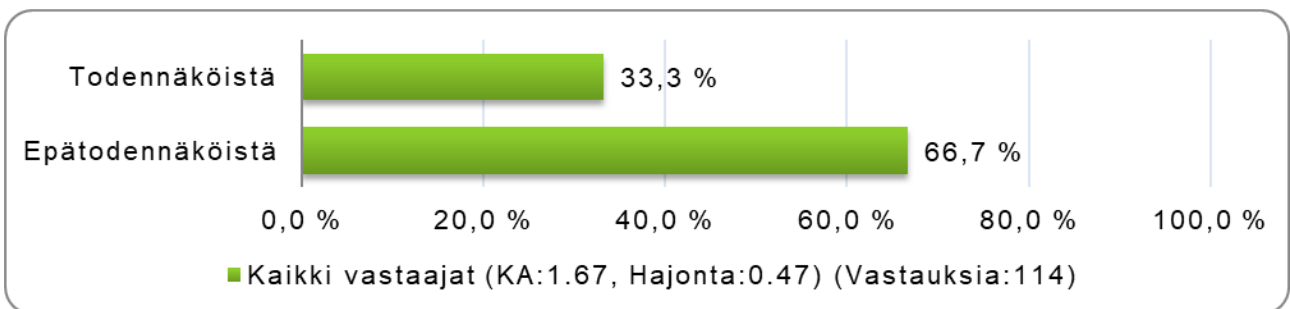
- Etelä-Savossa annetaan luonnolle arvoa ja kestävyys ja vastuullisuus ohjaavat aidosti sen hyödyntämisessä.
- Ja hei, siellä se norppakin edelleen köllii ja viihtyy!

Neljä vuodenaikaa houkuttelevat Etelä-Savoon matkailijoita kuivuudesta kärsiviltä alueilta sankoin joukoin.

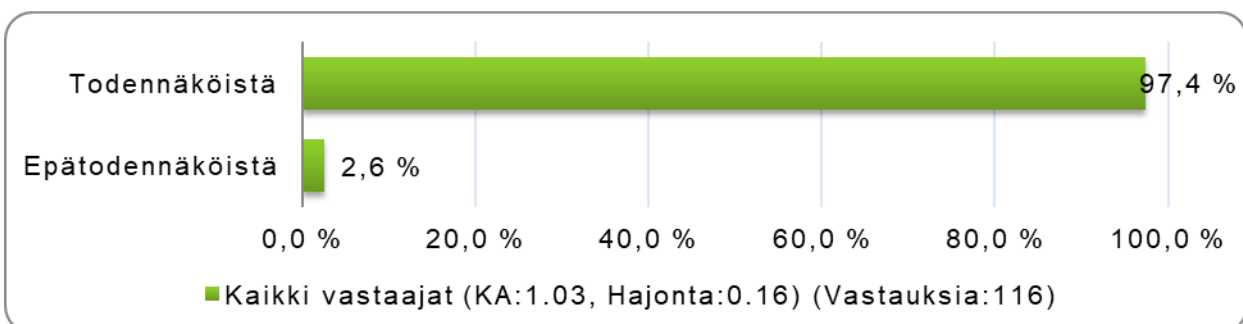

Houkutteleva luonnonympäristö nähtiin Etelä-Savon ylivoimaisena valttikorttina ja brändinä vuoteen 2030 mennessä. Vastaajien mielestä puhdas luonto, ilma ja vesi houkuttelee alueelle runsaasti uusia tulijoita, olijoita ja kävijöitä. Kuitenkin osattiin ennakoida, että luonnonvarojen käytön ja puhtaan luonnon intressien välisiä konflikteja tulee olemaan vuoteen 2030 mennessä. Bio- ja kiertotalouden kestävät ratkaisut sekä kestävään matkailuun panostaminen nähtiinkin ylivoimaisina strategisena etuna muihin alueisiin nähden.

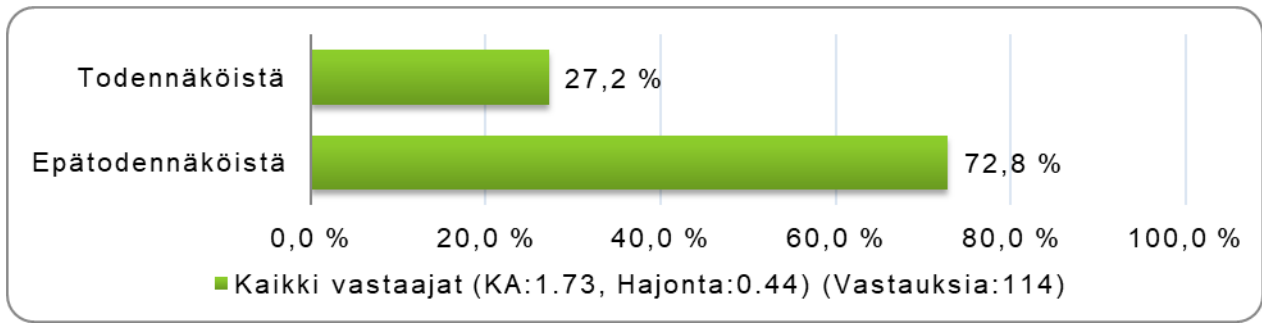
Kaukomatkailu Etelä-Savoon tyrehtyy, kun lentäminen kallistuu polttoaineiden hintojen nousun vuoksi.

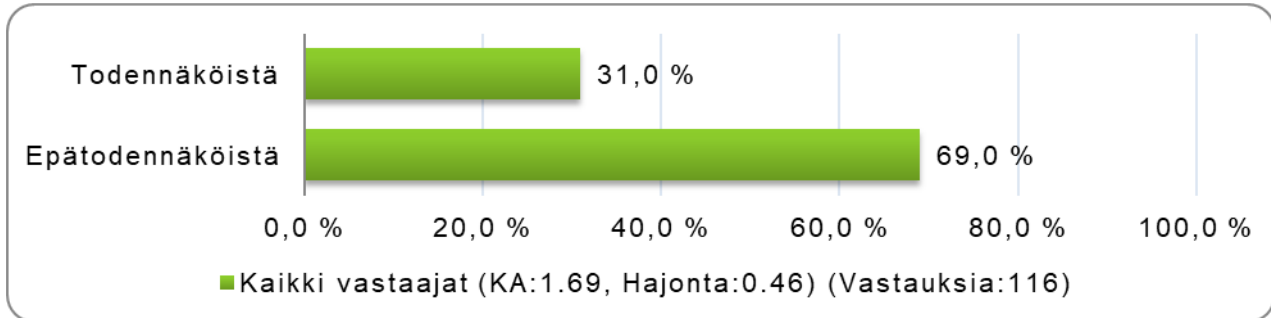
Etelä-Savon matkailu hyötyy siitä, että hiljaisuus ja puhtaus ovat luksusmatkailun kärkitrendejä maailmalla.

Etelä-Savon vesistöjen tila on merkittävästi heikentynyt.

Etelä-Savo on päässyt eroon öljyriippuvuudesta.

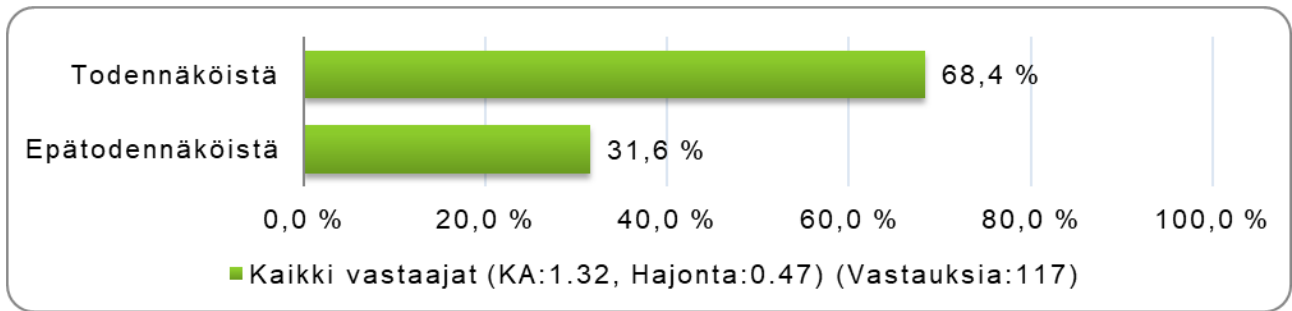

2.3. Helppo kutsua kodiksi

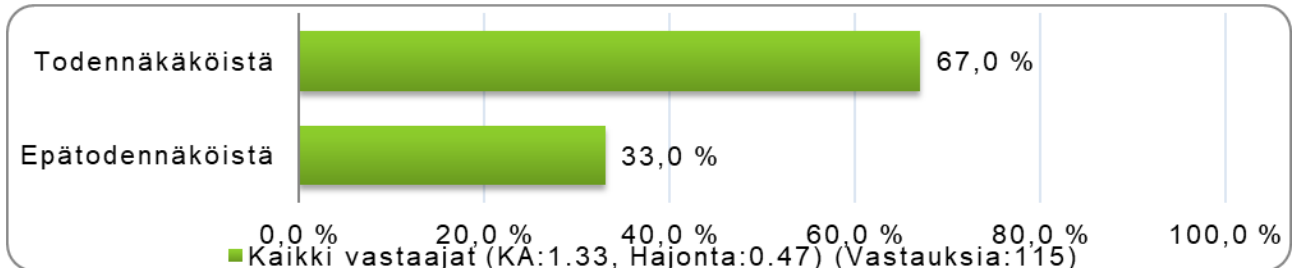
- Tulevaisuuden Etelä-Savo on hyvinvoivien ja onnellisten yhteisöjen ja yksilöiden koti.
- Aitoa yhteisöllisyyttä sitä kaipaaville ja väljyyttä ja piilopaikkoja hälyä karttaville.
- Ei vain eläkeläisten paratiisi, vaan ikäystävällinen kaikenikäisten maakunta, jossa viihtyvät niin virkeät seniorit, omavaraiset lapsiperheet, nuoret kuin maahanmuuttajatkin.
- Maaseutua uudelleen asuttavat vaihtoehtoisia elämäntapoja edustavat heimot, ja 'kulutuskarkurit', joilla on varaa olla ilmankin.
- Puitteet houkuttelevat myös yhä enemmän 'mökkäreitä vakkareiksi' ja satunnaisia kävijöitä osa-aika-asujiksi.

Tulevaisuusikkuna -kyselyn vastaajien mielestä Etelä-Savo vuonna 2030 on hyvin monenlaisten hyvinvoivien yksilöiden ja yhteisöjen koti. Maahanmuutto on tälläkin hetkellä ainoa positiivinen väestökehityksen indikaattori, ja vastaajat näkivät tämän kehityksen jatkuvan myös tulevaisuudessa. Lisäksi vastaajat näkivät täysin uutena asukasryhmänä vaihtoehtoisia elämäntapoja edustavat heimot, jotka toteuttavat uudenlaisia yhteisöllisyyden muotoja.

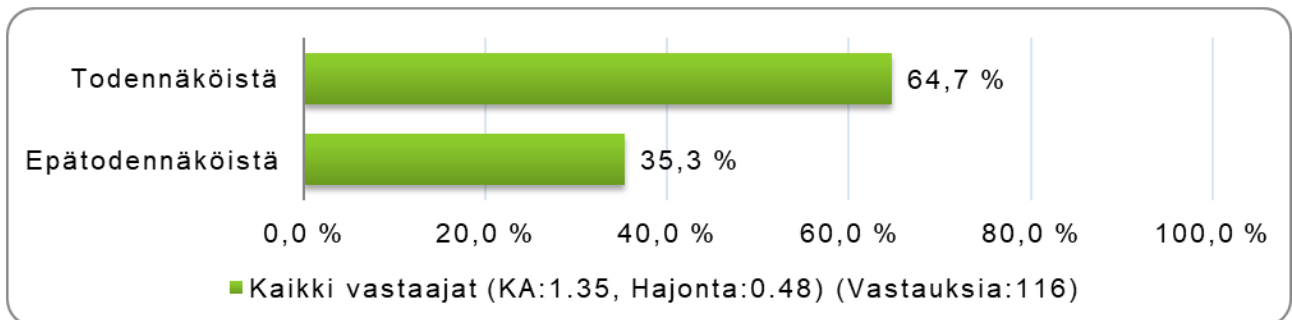
Etelä-Savossa asuu yli 10 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä (nykyään n. 4 700).

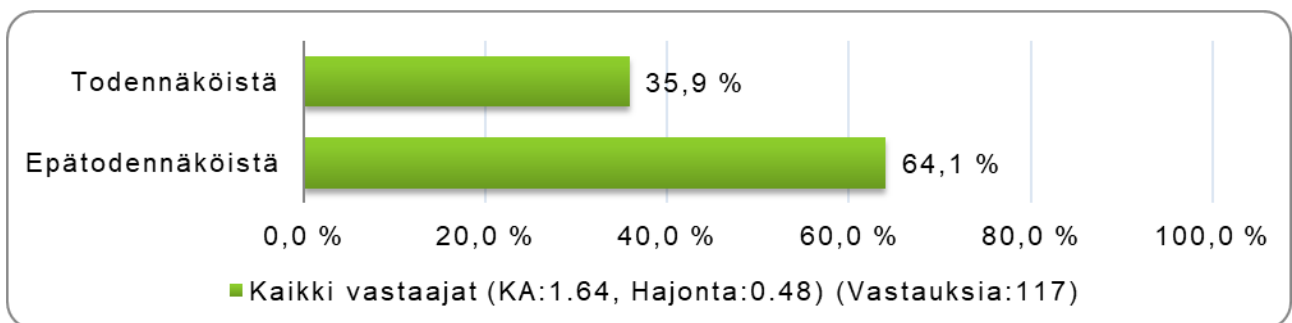
Etelä-Savo ottaa vuosittain vastaan ilmastopakolaisia kuivuudesta kärsiviltä alueilta.

Etelä-Savon maaseutua uudelleen asuttavat mm. vaihtoehtoisista elämäntavoista kiinnostuneet yksilöt ja yhteisöt.

Etelä-Savo saa vuosittain selkeää muuttovoittoa aktiivisista seniorikansalaisista ja maakunta tunnetaan muualla 'kultahammasrannikkona'.

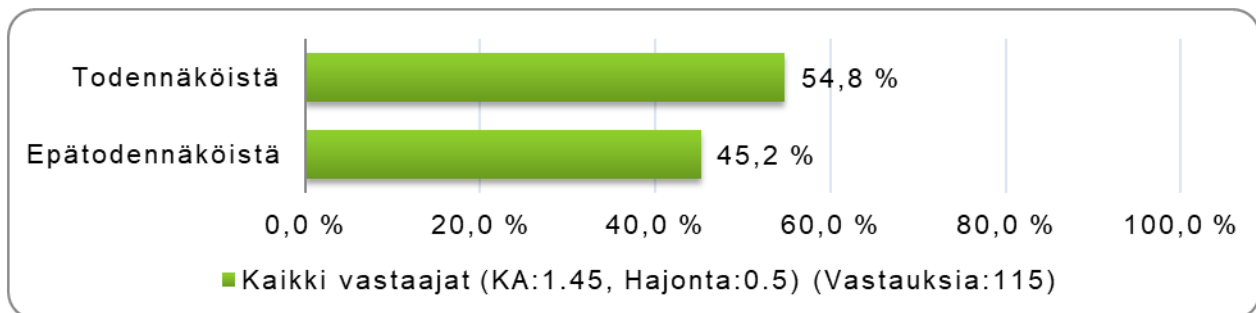
2.4. Teknologia tuo maailman lähelle

- Etelä-Savossa teknologia kohtaa ihmisen! Teknologialla on onnistuneesti ratkottu arjen ja palveluiden haasteita.

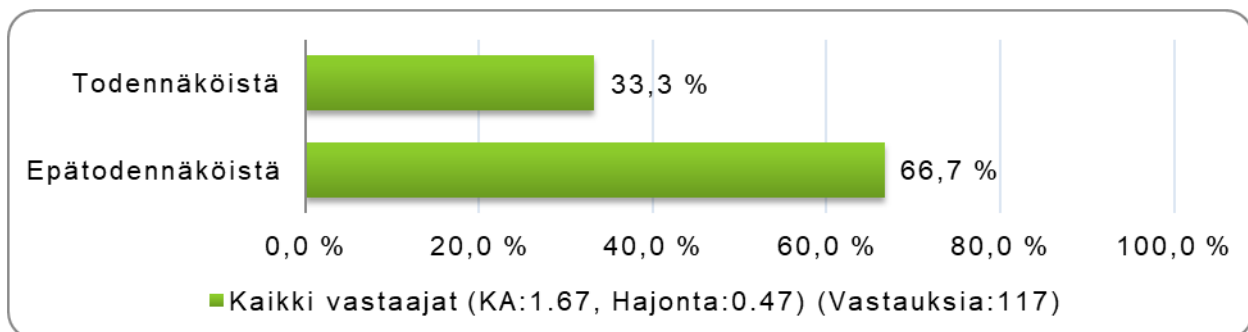
- Etenkään saavutettavuus ei ole enää ongelma, kun etäyhteydet maailmalle toimivat ja teknologia hoitaa, kuljettaa ja yhdistää.
- Dronet, hoitorobotit, robottitaksit ja etälääkärit ovat arkipäivää ja laajentavat harvaan, mutta taajaan asutun maakunnan elämisen mahdollisuuksia.

Palvelujen saatavuus ja järjestäminen digitaalisesti sai vastaajat sankoin joukoin visioimaan arkielämän järjestämistä Etelä-Savossa uudella tavalla. Uusi teknologia mahdollistaa tuotannon ja toimintojen hajauttamisen, jolloin asumisen keskittymiskehitykselle ei ole todellista tarvetta. Vastaajien käsitysten mukaan teknologioiden kehittyessä niin työnteko, palvelujen järjestäminen kuin liikkuminenkin muuttuvat nykyisestä radikaalisti. Digitalisaatio nähtiin paitsi mahdollistajana myös uhkana: jotkut vastaajat olivat sitä mieltä, että jossakin vaiheessa digitalisaation kasvottomuus ”menee överiksi”, ja saa ihmiset lähtevät taas hakemaan sosiaalisia kontakteja ja aitoa kanssakäymistä. Myös eriarvoistuminen digitaalisten osalta herätti huolta vastaajissa. Toisaalta kaavailtiin tulevaisuuden kasvavaksi ammatiksi digimentoreita, jotka opastavat teknologian käyttöön otossa.

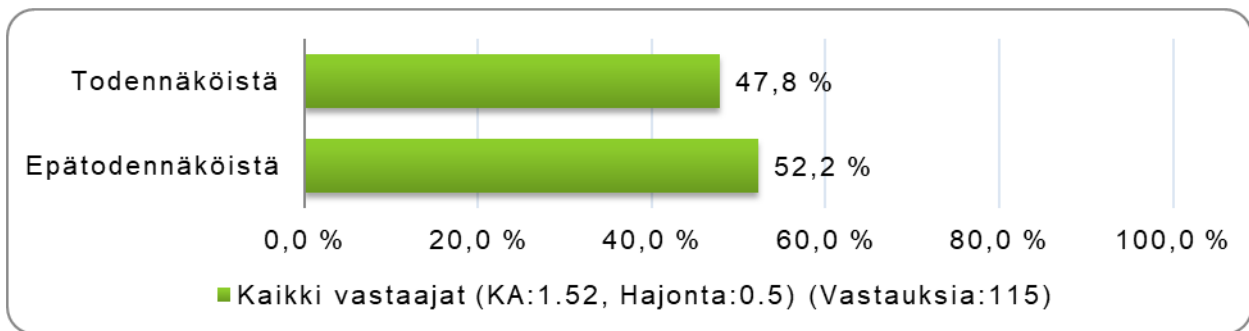
Kattavat digitaaliset palvelut mahdollistavat laadukkaan asumisen maakunnan joka kolkassa.

Väestömäärään suhteutettuna Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollossa on käytössä eniten hoitorobotteja koko maassa.

Etelä-Savon asukkaiden digitalisaatioon liittyvät taidot ja tiedot ovat selvästi koko maata heikommalla tasolla.

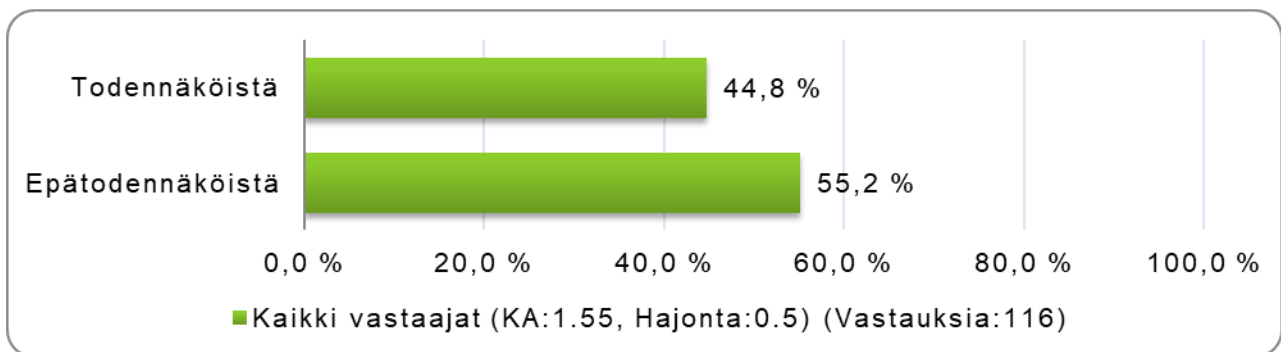

2.5. Työpaikkana koko maailma

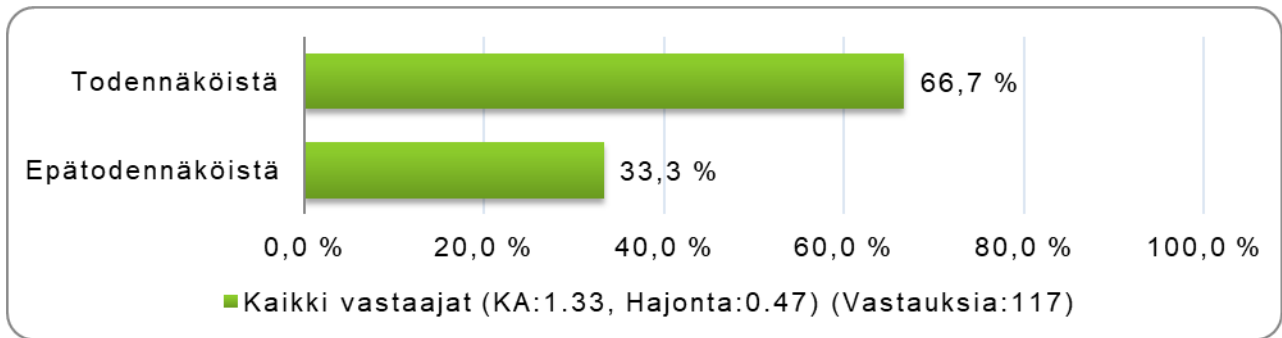
- Mahdollisuudet sekä mielekkääseen työntekoon että osaamisen kehittämiseen löytyvät läheltä, omasta maakunnasta.
- Mökki ja -laituritoimistot ovat yleistyneet etätöön myötä.
- Maakuntaan jääminen on yhä useammalle nuorelle aito vaihtoehto, kun etäopiskelun mahdollisuudet ovat laajentuneet. Maakunnassa asuukin nyt useita maailman huippuyliopistoissa virtuaalisesti opiskelevia nuoria.

Työelämän murroksessa uusi teknologia mahdollistaa työn aika-, paikka- ja etäisyysriippumattomuuden. Vastaajien näkemyksen mukaan Etelä-Savosta käsin myydään osaamista ja toimitaan mikro- tai pienyrittäjinä globaaleilla markkinoilla. Eteläsavolaiset myös pystyvät kehittämään osaamistaan opiskelemalla virtuaalisesti. Samoin osaamistarpeet muuttuvat, kun vuonna 2030 palvelualat yhdistyvät mm. robotiikkaan.

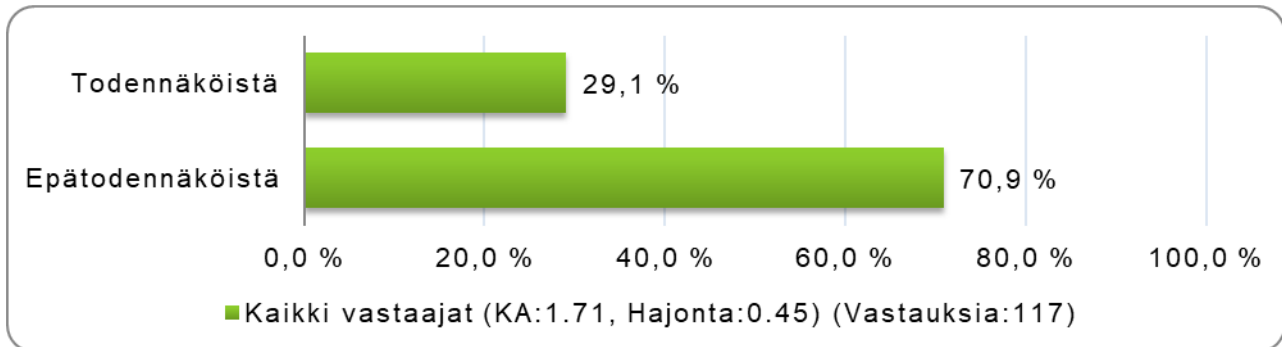
Maakunnan nykyisistä työpaikoista on kadonnut kolmannes (tällä hetkellä noin 54 000)

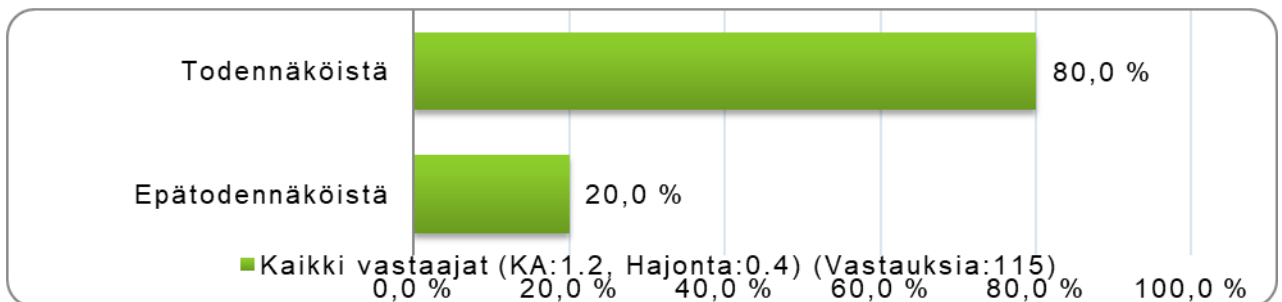
Etelä-Savossa yrittäjien osuus työllisistä on kohonnut 25 prosenttiin (nykyään noin 15 %)

Etelä-Savon jokaisella nuorella on työ- tai koulutuspaikka

Etelä-Savossa etätöitä tekevien "mökkitoimistot" yleistyvät koko maakunnassa

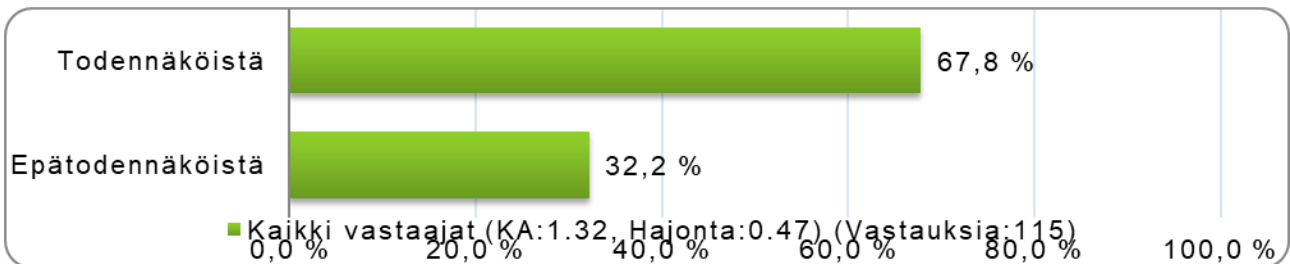
2.6. Saimaan piilaakso vie maakuntaa maailmalle

- Etelä-Savossa pienetkin rohkenevat ajatella ja tehdä isosti! Mikro –ja pienyrittäjät myyvät osaamistaan, palveluja ja tuotteitaan suoraan globaaleille markkinoille.
- Mikroyrityksiä on perustettu enemmän kuin koskaan ennen ja yrittäjävaltaisuus on jo ennestään yritysvaltaisessa Etelä-Savossa maan korkeinta!
- Yrittäjät ovat verkostoituneet paikallisesti ja globaalisti ja uusia teknologioita on otettu käyttöön etujoukoissa.
- Alustatalouteen perustuva yrittäjyys on mallinnettu ja siitä on tehty maakuntamme vientituote.
- Uusia yrityksiä on syntynyt erityisesti valmistavalle ja jalostavalle teollisuussektorille.

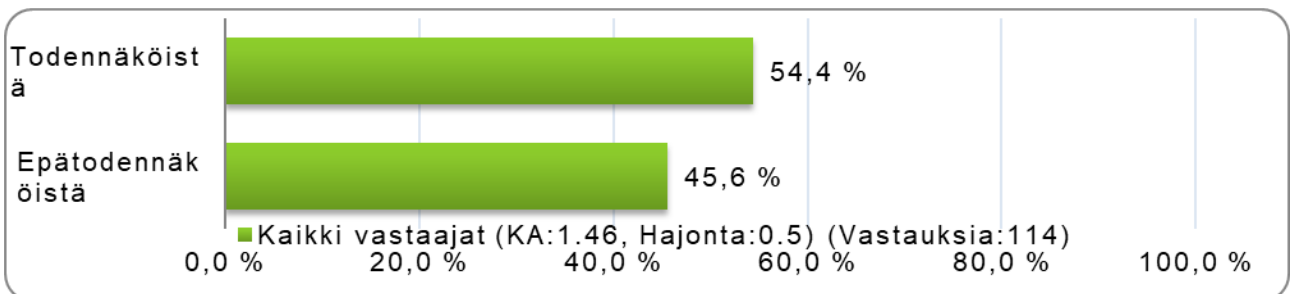
- Etelä-Savo on myös ympäristötekniikan keskittymä ja johtava maakunta kustannustehokkaassa ekologisuudessa ja nollajäte-tuotannossa.

Globaalisti verkottunut yritystoiminta tuo vastaajien mukaan tuloja ja toimeliaisuutta Etelä-Savoon vuonna 2030. Alustataloutta osataan hyödyntää ja sen kautta myydään osaamista, tuotteita ja palveluja maailmanlaajuisille markkinoille. Yrittäjävaltaisuus on kasvanut entisestään ja yrittäjämäinen työote näkyy jokaisen työntekijän työnkuvaissa.

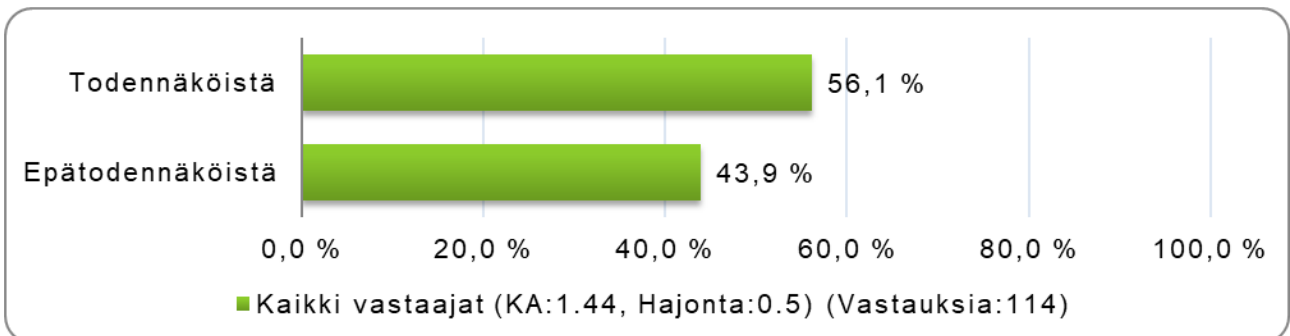
Suomessa kehitys on keskittynyt isoihin kaupunkeihin ja Etelä-Savon kaltaiset alueet ovat näivettyneet.

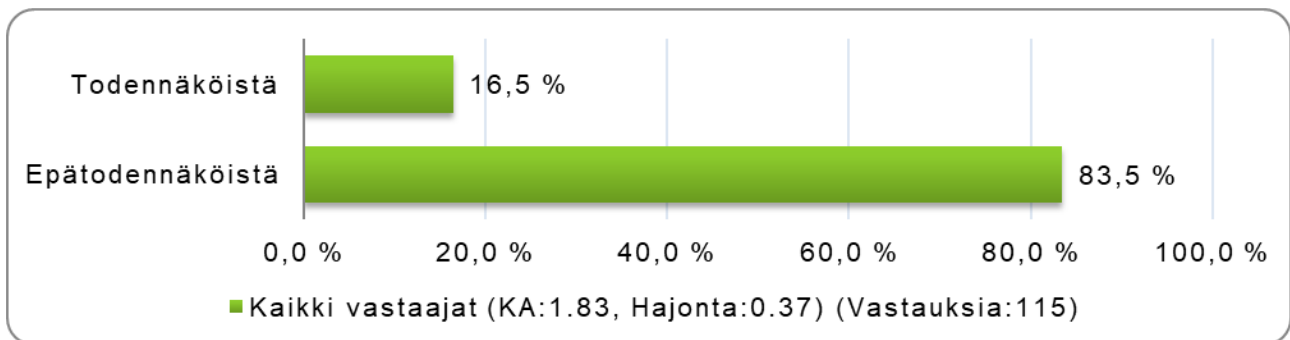
Venäjä avautuu, mikä tarjoaa uusia mahdollisuuksia maakunnan yrityksille

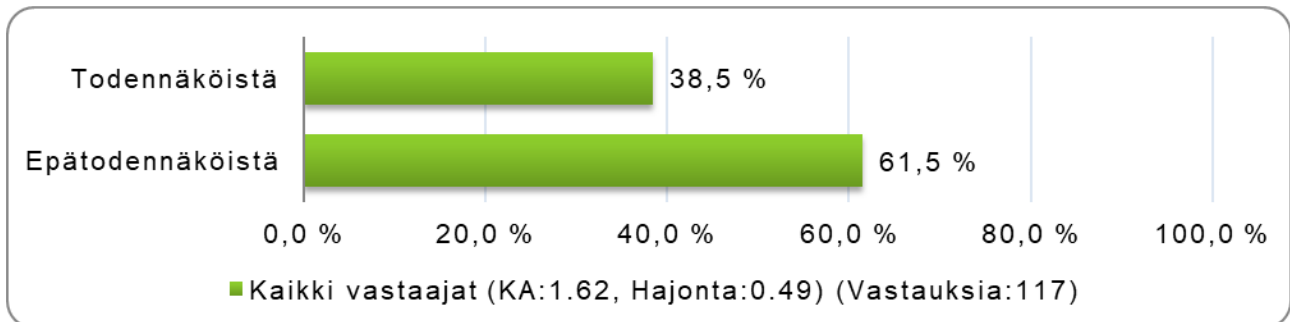
Etelä-Savon yritykset eivät ole päässeet globaalien markkinoiden imuun

Kansainvälinen suuryritys sijoittaa toimintansa Etelä-Savoon ja työllistää tuhansia

Etelä-Savon vientiyriytysten lukumäärä on tuplaantunut nykyisestä

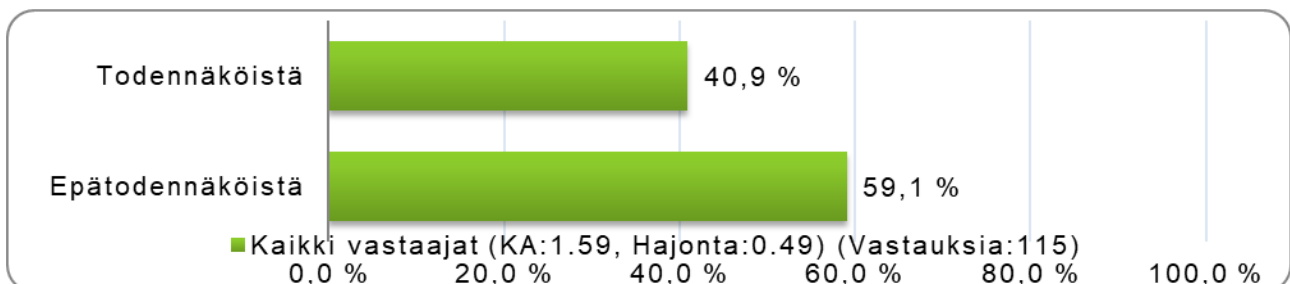

2.7. Metsä, vesi ja ruoka taipuvat uuteen

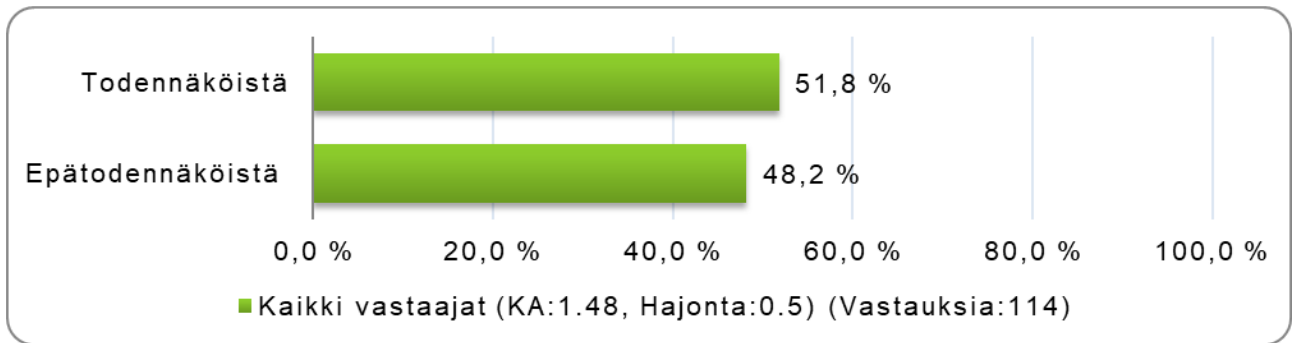
- Luontaiset vahvuudet leventävät maakunnan hartioita edelleen.
- Yhä uudelleen on saatu todeta, että maakunnan strategiset kärjet on valittu oikein ja niihin panostaminen tuonut alueelle työtä, kasvua, kansainvälistymistä, osaamista ja onnistumisia.
- Ei mitään näpertelyä! Perinteiset vahvuudet muuntuvat yhä uudelleen uusiksi tuotteiksi, palveluiksi ja teknologioiksi globaaleille markkinoille.

Etelä-Savon maakuntastrategiassa vuodelle 2030 on määritelty alueen strategisiksi kärjiksi metsä, ruoka ja vesi. Vastaajien mielestä nämä pitävät pintansa ja niihin panostamisella on ollut positiivisia seurauksia alueen taloudelle ja hyvinvoinnille. Metsästä ja vedestä kehitetään uutta teknologiaa hyödyntäen uudenlaisia tuotteita ja palveluja. Myös lähiruoka ja paikallisuustrendi vahvistuvat. Kolmen kärjen lisäksi myös hyvinvointi ja matkailu korostuvat vahvasti tulevaisuuden menestystekijöitä listattaessa.

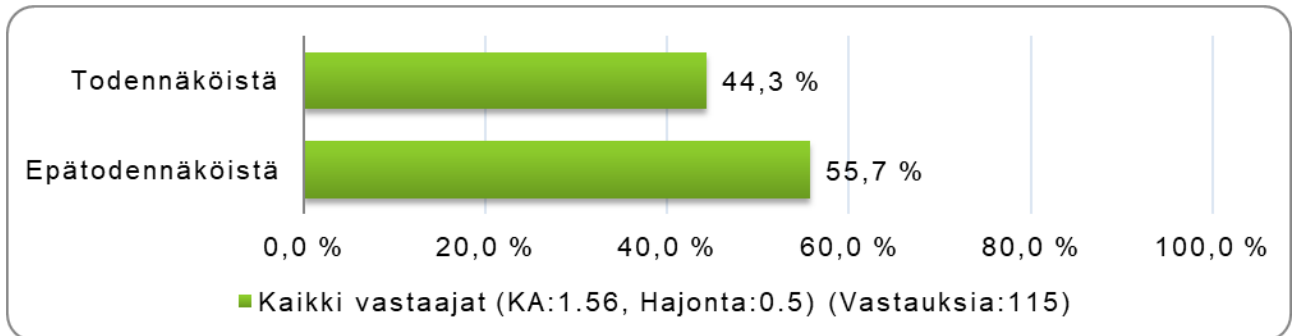
Etelä-Savoon on kehittynyt globaalisti verkottunut hyvinvointiteknologian osaamiskeskittymä

EU:n puunkäytön rajoitukset heijastavat negatiivisesti Etelä-Savon aluetalouteen

Etelä-Savon kouluissa syödään vain lähellä tuotettua ruokaa

3. Toimintaympäristön muutossuunnat ja niiden merkitys Etelä-Savolle vuonna 2030

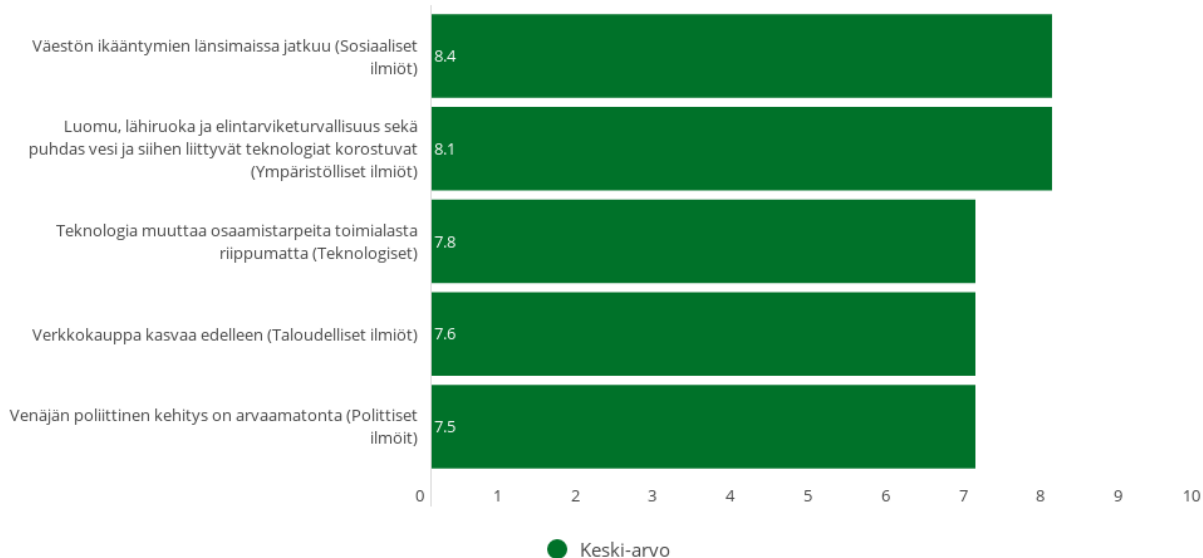
Tässä ja seuraavassa luvussa käydään tarkemmin läpi kyselyaineistoa, joka on edellä kuvatun analyysin taustalla. Ensin käsitellään vastaajien näkemyksiä toimintaympäristön eri ilmiöiden merkittävydestä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta ja edempänä käydään läpi avoimiin tulevaisuuskytymyksiin annettuja vastauksia.

Ulkoisen toimintaympäristön kehityskulut, kuten ilmastonmuutos tai globalisaation syveneminen vaikuttavat eri tavoin Etelä-Savon nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin. Tulevaisuusikkuna -kysely haastoi vastaajat pohtimaan erilaisten ilmiöiden merkittävyttä Etelä-Savon näkökulmasta. Eri muutossuunnat jaettiin kyselyssä PESTE-luokittelun mukaisesti 1) poliittisiin, 2) taloudellisiin, 3) sosiaalisiin, 4) teknologisiin sekä 5) ekologisiin ilmiöihin. Kunkin PESTE- luokan yhteydessä esitettiin joukko siihen liittyviä kehityssuuntia ja ilmiöitä ja pyydettiin arviomaan asteikolla 1-10 (1=ei merkitystä, 10 erittäin merkittävä) kunkin merkittävyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuonna 2030.

Yksittäisistä ilmiöistä maakunnan tulevaisuuden kannalta merkittävimmiksi nousivat kyselyssä **1) väestön ikääntymisen jatkuminen länsimaissa** sekä **2) luomun, lähiruoan ja elintarviketurvallisuuden sekä puhtaan veden sekä siihen liittyvien teknologioiden korostuminen**. Niin ikään Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta merkittäviksi nousivat myös teknologian aikaansaama osaamistarpeiden muutos, verkkokaupan kasvu sekä Venäjän poliittinen kehityksen jatkuminen arvaamattomana. Seuraavassa esitellään yksityiskohtaisesti kukin PESTE-luokituksen mukainen teema-alue sekä siihen liittyvien ilmiöiden kyselyssä saamat keskiarvot.

Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta merkittävimiksi arvioidut toimintaympäristön muutokset*

*Kyselyssä kussakin PESTE-luokituksen mukaisessa luokassa korkeimman keskiarvon saanut ilmiö

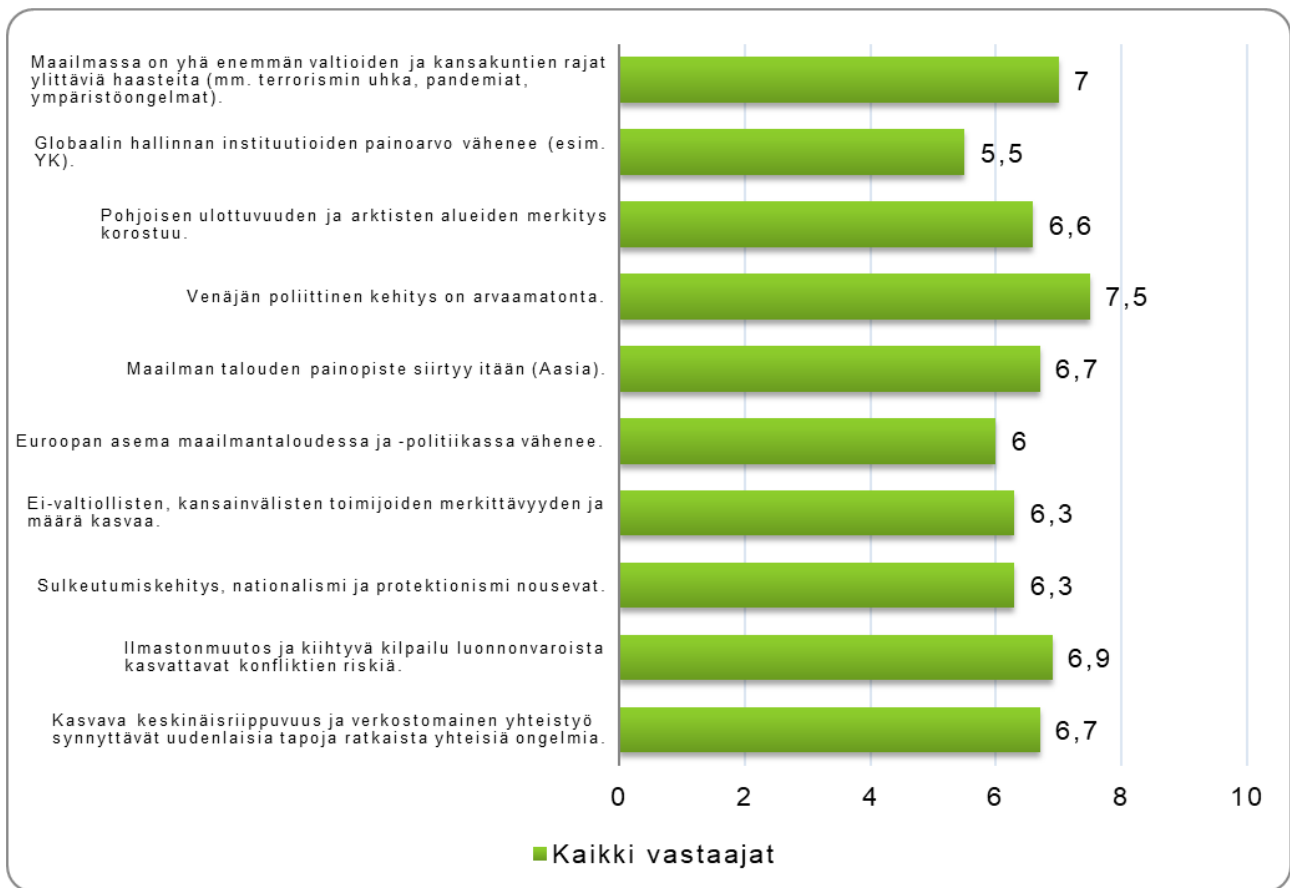

3.1. Poliittisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt

Poliittisen toimintaympäristön eri ilmiöiden merkittävyyttä arvioitiin kyselyssä melko tasaisesti. Etelä-Savon kannalta eniten nähtiin olevan merkitystä Venäjä poliittisen kehityksellä (KA 7,5) sekä globaalien, kansakuntien rajat ylittävien haasteiden (esim. ympäristöhaasteiden) lisääntymisellä (KA 7). Vähiten esitetyistä kehityssuunnista kyselyssä sai taas kannatusta globaalien hallinnan instituutioiden (esim. YK) painoarvon vähentyminen (KA 5,5).

Alla on lueteltu eräitä kehityssuuntia ja ilmiöitä *poliittiseen* toimintaympäristöön liittyen.

Arvioi eri ilmiöiden merkittävyyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuoteen 2030 mennessä.

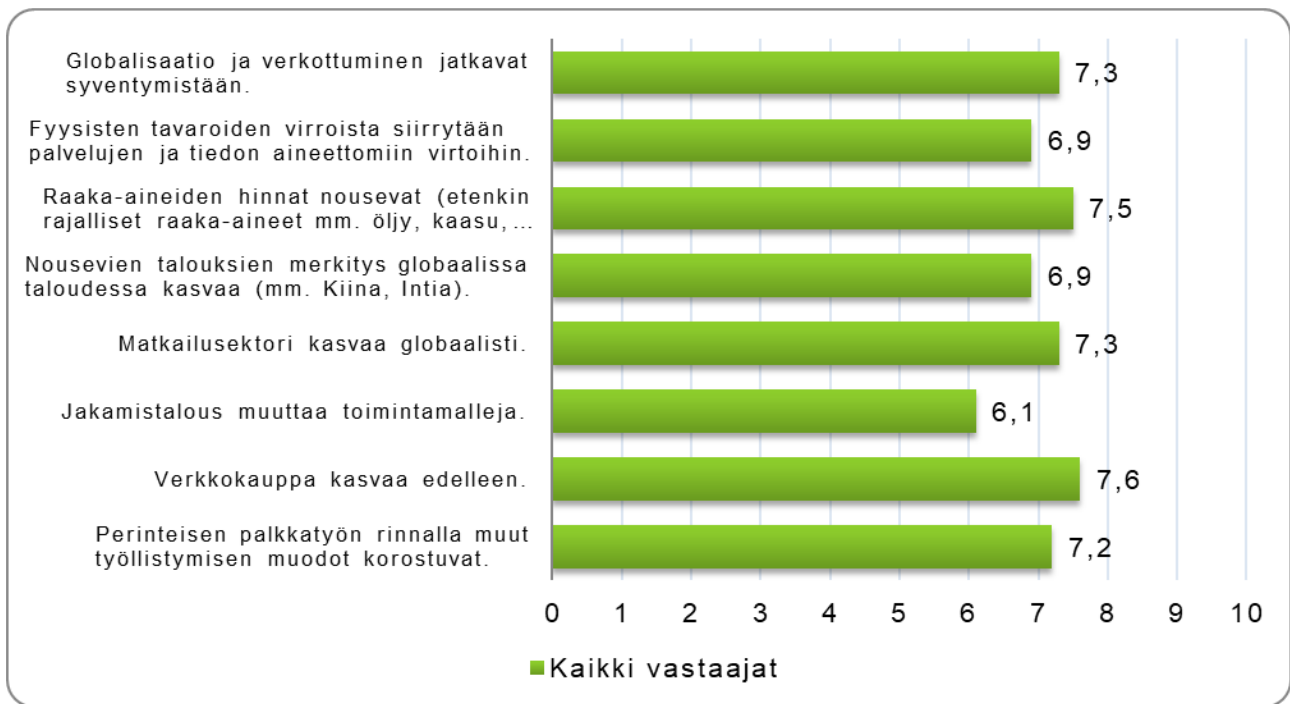

3.2. Taloudellisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt

Taloudellisista ilmiöistä Etelä-Savon kannalta merkittävimmit nousivat verkkokaupan kasvu (KA 7,6) sekä eri raaka-aineiden, kuten öljyn, hintojen nousu (KA 7,5). Jakamistalouden aikaansaama toimintamallien muutoksen nähtiin vaikuttavan maakunnan tulevaisuuteen väittämistä vähiten (KA 6,1).

Alla on lueteltu eräitä kehityssuuntia ja ilmiöitä *talouden* kehitykseen liittyen.

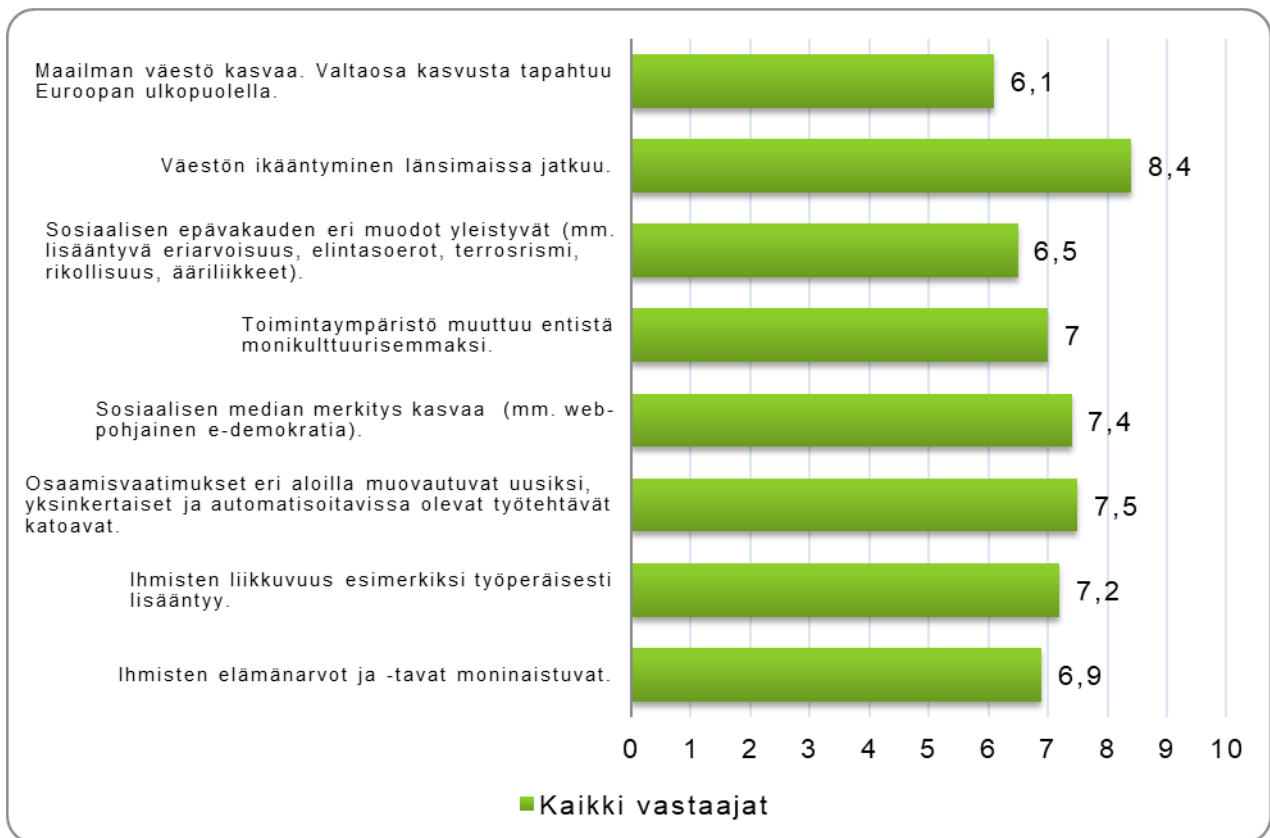
Arvioi eri ilmiöiden merkittävyyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuoteen 2030 mennessä.

3.3. Sosiaalisen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt

Sosiaalisen toimintaympäristön muutoksista väestön ikääntymisen jatkumisen merkitys nähtiin ylivoimaisesti maakunnan tulevaisuuteen vaikuttavimpana ilmiönä (KA 8,4). Seuraavaksi korkein keskiarvo (7,5) oli osaamisvaatimusten muuttumisella ja automatisoitavissa olevien työtehtävien katoamisella. Maailman väestön kasvulla nähtiin olevan esiin nostetuista ilmiöistä vähäisin merkitys maakunnan tulevaisuuteen (KA 6,1).

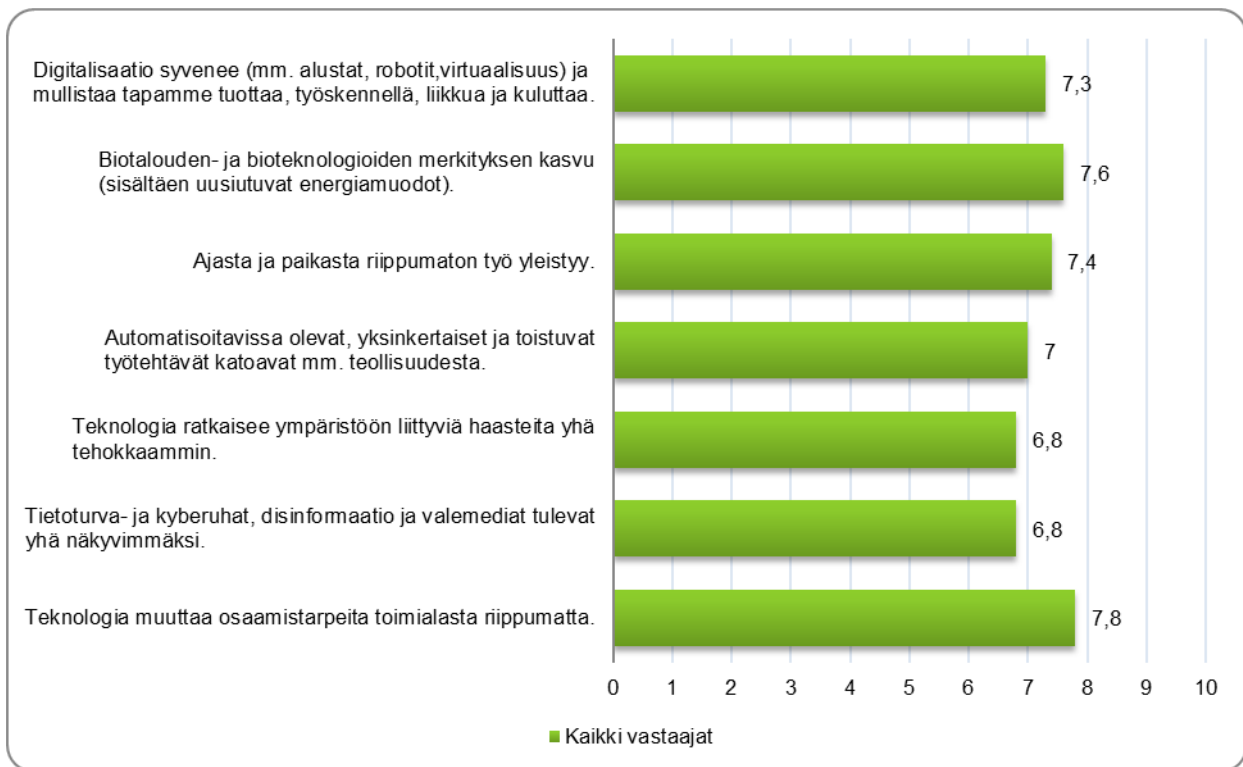
Alla on lueteltu eräitä kehityssuuntia ja ilmiöitä *sosiaaliseen* toimintaympäristöön liittyen. Arvioi eri ilmiöiden merkittävyyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuoteen 2030 mennessä.

3.4. Teknologiseen toimintaympäristön kehityssuunnat ja ilmiöt

Teknologiseen toimintaympäristöön liittyen teknologian kehitykseen kytkeytyvän osaamistarpeiden muutoksen (KA 7,8) sekä biotalouden- ja bioteknologioiden merkityksen kasvun (KA 7,6) arvioitiin vaikuttavan maakunnan tulevaisuuteen voimakkaimmin.

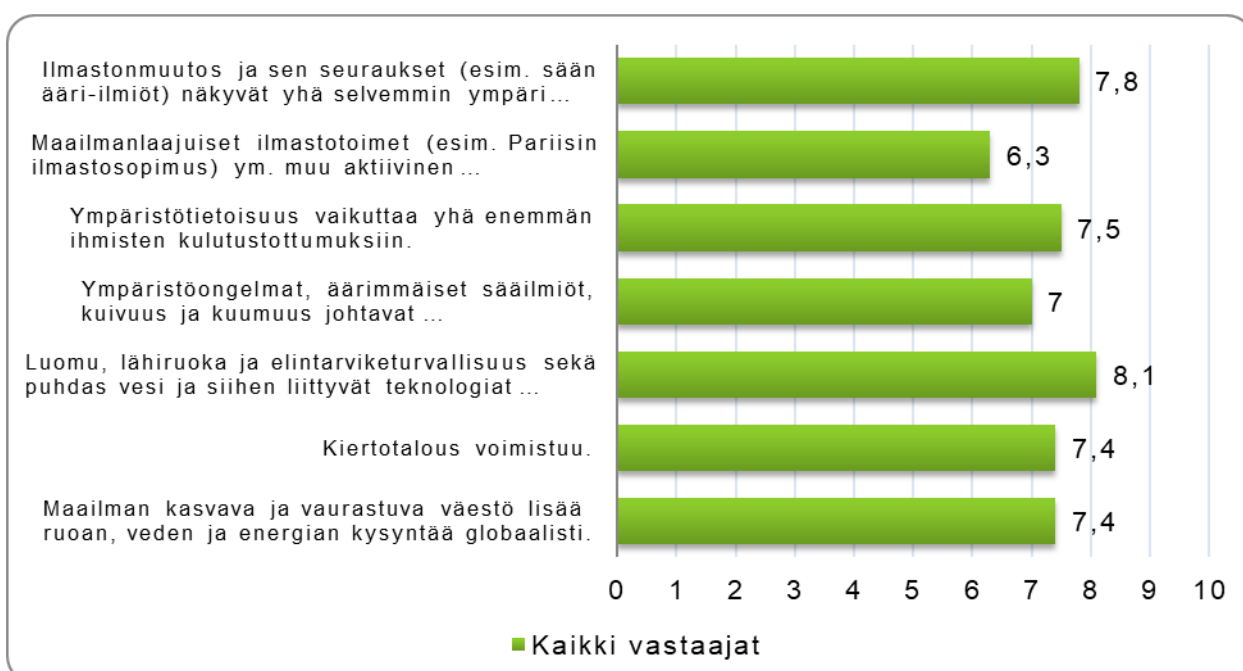
Alla on lueteltu eräitä kehityssuuntia ja ilmiöitä *teknologiseen* toimintaympäristöön liittyen. Arvioi eri ilmiöiden merkittävyyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuoteen 2030 mennessä

3.5. Ympäristöön liittyvät kehityssuunnat ja ilmiöt

Ympäristöön liittyen vastaajat näkivät paitsi luomun, lähiruoan ja elintarviketurvallisuuden sekä puhtaan veden merkityksen kasvun (KA 8,1) myös ilmastonmuutoksen ja sen seurauksien (KA 7,8) vaikuttavan eniten maakunnan tulevaisuuteen.

Alla on lueteltu eräitä kehityssuuntia ja ilmiöitä *ympäristöön* liittyen. Arvioi eri ilmiöiden merkittävyyttä Etelä-Savon tulevaisuuden kannalta vuoteen 2030 mennessä

Kiteytetysti vastaajien arviot toimintaympäristön eri kehityssuuntien ja ilmiöiden merkityksestä maakunnan tulevaisuudelle olivat hyvin lähellä toisiaan, eikä keskiarvojen välille syntynyt merkittäviä eroja. Suurin osa keskiarvoista sijoittui 6:n ja 8:n välille, arvosteluasteikko ollessa 0-10. Toisin sanoen kaikilla kyselyssä esiin nostetuilla ilmiöillä tunnistettiin kyllä olevan merkitystä maakunnan tulevaisuudelle, mutta vain muutaman kohdalla keskiarvo kohosi kahdeksan yläpuolelle. Näitä selkeästi erottuvia ilmiöitä olivat väestön ikääntymisen jatkuminen länsimaissa (8,4) sekä luomun, lähiruoan ja elintarviketeollisuuden ja puhtaan veden ja siihen liittyvien teknologioiden korostuminen (8,1). Maakunnan ominaispiirteet ja vahvuudet huomioiden, juuri näiden ilmiöiden korostuminen ei ihmetytä. Etelä-Savossa ikääntyminen on jo nyt muuta Suomea voimakkaampaa ja ruoka ja vesi nostettu maakunnan strategisiksi kärjiksi. Tästä näkökulmasta merkittävyyden on helppo mieltää korostuvan entisestään, mikäli niiden painoarvo myös maakunnan ulkoisessa toimintaympäristössä korostuu.

4. Unelmien Etelä-Savo 2030

4.1. Keskittymiskehitys ja digitalisaatio tulevaisuuden muutosvoimina

Edellä kuvattujen, valmiiden PESTE-luokituksen mukaisten ilmiöiden merkittävyyden arvioinnin lisäksi Tulevaisuusikkuna -kyselyn vastaajille annettiin mahdollisuus kommentoida avoimilla vastauksilla kutakin osa-aluetta, esimerkiksi nostamalla esiin omia tulevaisuusajatuksia tai haastamalla kysymyksissä esitettyjä kehityssuuntia. Avoimia vastauksia kirjoitettiin runsaasti ja esiin nostetut teemat vaihtelivat laajasti. Oheinen sanapilvi havainnollistaa paitsi eri teemojen lukumäärää myös sitä, miten eri teemat vastauksissa painottuivat (mitä isompi fonttikoko, sitä useammin maininta aineistossa).

Kuva: Toimintaympäristön muutostrendejä vuoteen 2030 mennessä

Kuten kuva osoittaa, eniten vastaajat kommentoivat 1) digitalisaatiokehitystä, 2) keskittymiskehityksen jatkumista, 3) ajasta- ja paikasta riippumattoman työn yleistymistä sekä 4) puhtautta, turvallisuutta ja elämänlaatua maakunnan kilpailuetuina.

Eniten yksittäisiä kommentteja annettiin digitalisaatiosta ja keskittymiskehityksestä. Keskittymiskehityksen jatkumisen pelättiin toisaalta kiihtyvän tulevaisuudessa entisestään ja vievän alueelta paitsi väestöä, myös työpaikkoja, palveluja ja muita elinvoiman edellytyksiä. Toisaalta kuitenkin nähtiin, että Etelä-Savolla voisi luontaisten vahvuksiensa kautta olla mahdollisuuksia myös kääntää kehitystä edukseen ja profiloitua tulevaisuudessa entistä houkuttelevampana paikkana elää, yrittää ja matkustella.

Myös digitalisaatioon liitettiin sekä huolia että toiveita. Huolissa korostui pelko, ettei Etelä-Savossa kyettäisi täysin hyödyntämään digitalisaation mahdollisuuksia ja maakunta jäisi kehityksen ulkopuolelle. Digitalisaatiota pidettiin kuitenkin ennen muuta mahdollistajana, joka tuo harvaan ja taajaan asuttuun maakuntaan uudenlaisia edellytyksiä elinvoiman lisäämiseen. Digitalisaatio nähtiin paitsi palvelujen järjestämisen apuvälineenä, myös uudenlaisen työn, yrittämisen sekä osaamisen kehittämisen mahdollistajana. Digitalisaation uskottiin vähentävän saavutettavuuteen liittyviä haasteita ja mahdollistavan ennen kaikkea uudenlaisen, ajasta ja paikasta riippumattoman työnteon. Lisäksi digipalvelujen ja uudenlaisten logististen ratkaisujen uskottiin voivan sujuvoittaa arkea ja elämistä maakunnassa merkittävästi.

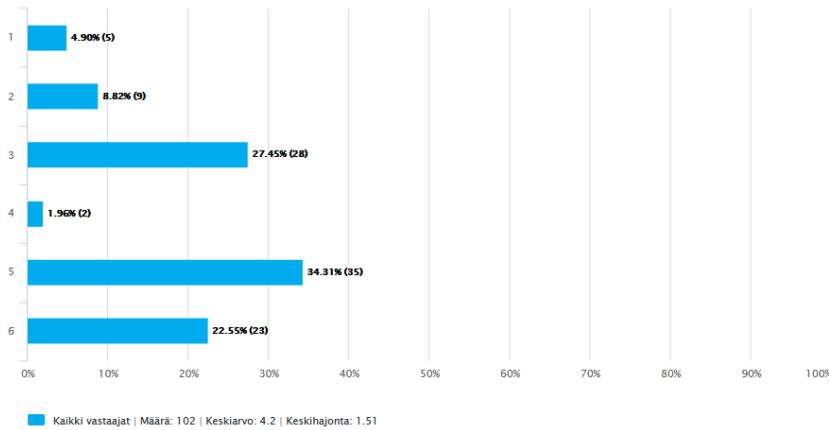
Digitalisaation vahvan kehityksen nähtiin voivan muodostaa tulevaisuudessa myös vastavoiman kiihtyvälle keskittymiskehitykselle, joka on jo pitkään heikentänyt Etelä-Savon väestönkehitystä ja elinvoimaisuutta. Myös elämänlaadun ja ekologisten arvojen tärkeyden korostumisen tulevaisuudessa uskottiin tuovat Etelä-Savolle tulevaisuudessa uutta vetovoimaa. Erityisesti maakunnan puhtaan luonnon ja turvallisuuden uskotaan houkuttelevan maakuntaan muuttajia ja matkailijoita tulevaisuudessa yhä enemmän. Ekologisten arvojen nähtiin toisaalta tuovan maakuntaan myös uudenlaista työtä ja yrittäjyyttä, esimerkiksi kestävän bio- ja kiertotalouden ympärille.

Kiteytetysti Etelä-Savon toimintaympäristön merkittävimmiksi muutosvoimiksi nostetut ilmiöt ovat keskenään osittain vastakkaisia. Keskittymiskehityksen nähdään pitkälti vaikuttavan maakunnan tulevaisuuteen, mutta toisaalta Etelä-Savolla nähdään olevan etunaan luontaisia vahvuuksia ja potentiaalia, joiden hyödyntäminen tuo maakunnalle elinvoimaisuutta ja hillitsee esimerkiksi keskittymiskehityksen aikaansaamia väestötappioita.

4.2. Vallitsevana valoisat tulevaisuudenkuvat

Tämä toiveikkuus ja optimismi suhteessa maakunnan tulevaisuuteen tuli ilmi myös, kun vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista kuvavaihtoehdoista omasta mielestään parhaiten Etelä-Savon tulevaisuutta vuonna 2030 kuvastava vaihtoehto. Annettuja kuvavaihtoehtoja oli kuusi ja niissä kuvattiin säämetaforan avulla asteikkomaisesti skaalaa huolestuttavasta tulevaisuudesta erittäin positiiviseen tulevaisuuteen. Kysymykseen vastanneista yli puolet näki maakunnan erittäin positiivisena (34,3 %, poutaa, sateenkaari ja aarre) tai positiivisena (22,55 %, aurinko pilvettömällä taivaalla). Vastaajista hieman yli neljännes (27,45 %) näki tulevaisuuden poutaisena ja puolipilvinä. Vain vajaat 5 prosenttia piti maakunnan tulevaisuutta erittäin synkkänä ja myrskyisenä ja reilut 8 prosenttia melko synkkänä.

3. Mikä kuva ilmentää parhaiten käsitystäsi/mielikuvaasi Etelä-Savon tulevaisuudesta vuonna 2030?

4.3. Tulevaisuudelta toivotaan etenkin elinvoimaisuutta

Vastaajien ajatuksia maakunnan toivottavasta tulevaisuudesta lähestyttiin myös 'käänteisestä' tulokulmasta kysymällä, minkä asian tai asioiden vastaaja toivoisi Etelä-Savossa olevan toisin kuin nyt vuonna 2030. Selvästi eniten vastaajat toivoivat Etelä-Savoon lisää työ- ja koulutuspaikkoja nykytilanteeseen verrattuna. Myös väestönkehityksen suunta huoletti ja sen toivottiin kääntyvän maakunnan kannalta paremmaksi. Tähän liittyen monet vastaajat toivoivat maakuntaan enemmän nuoria ja lapsiperheitä. Monet toivoivat myös parempia palveluja, vireämpää yritystoimintaa sekä luonnonvarojen nykyistä kestävämpää hyödyntämistä. Monet vastaajat toivoivat lisäksi maakunnan sisäisen yhteistyön parantuvan ja toisaalta nykyistä parempaa asennetta ja itsetuntoa ja ylpeyttä omasta tekemisestä ja onnistumisista.

Kuva: Minkä asian toivoisit olevan toisin kuin nyt?

4.4. Onnistumisen paikkoja etenkin matkailussa ja ympäristön tilan säilyttämisessä

Kun vastaajilta kysyttiin, missä Etelä-Savon uskottiin olevan onnistuneen erityisen hyvin vuoteen 2030 mennessä, korostui muutama teema-alue erityisen selvästi. Erityisesti matkailun kehittämisessä nähtiin suurta potentiaalia ja mahdollisuuksia onnistumisiin. Erityisesti maakunnan vahvuuksien; metsän, veden ja ruoan tuotteistamisen ja paketoimisen uudellaisiksi luksustuotteiksi nähtiin merkittävästi lisäävän maakunnan vetovoimaisuutta tulevaisuudessa. Toinen teema-alue, jossa onnistumiseen uskottiin ja johon myös tulevaisuuden matkailun uskottiin pitkälti nojaavan, oli ympäristön tilan säilyttäminen puhtaana ja hyvinvoivana. Maakunnan nähtiin olevan tulevaisuudessa viihtyisä ja turvallinen asuin- ja elinympäristö. Muita mainittuja onnistumisen paikkoja olivat esimerkiksi, bionalous, työpaikkojen luominen, nuorien jääminen alueelle, verkostoituminen sekä monipaikkainen asuminen.

Kuva: Missä on onnistuttu erityisen hyvin vuoteen 2030 mennessä?

4.5. Kruununa maakunnan puhdas luonto

Kysyttäessä, mistä Etelä-Savo tunnetaan vuonna 2030, nousi ylivoimaisesti yleisimmäksi vastaukseksi maakunnan puhdas luonto. Suurin osa muistakin annetuista vastauksista kytkeytyy jollain tapaa luontoon. Useasti mainittuja asioita olivat muun muassa vesistöt ja Saimaa, metsät, norppa ja viihtyisä elinympäristö. Suuri joukko vastauksista liittyi niin ikään luonnon, sen resurssien ja elinympäristön hyödyntämiseen muun muassa matkailussa, vapaa-ajalla ja yritystoiminnassa (mm. ruuan tuotannossa). Etelä-Savon uskottiin olevan tulevaisuudessa tunnettu myös monen laadullisen tekijän kuten elämänlaadun, rauhallisuuden, turvallisuuden, sujuvan arjen ja yhteisöllisyyden ja hyvän ilmapiirin ansiosta.

Kuva: Mistä Etelä-Savo tunnetaan vuonna 2030?

5. Lopuksi: Etelä-Savon tulevaisuusikkuna piirtyy mahdollisuuksien maailma

Etelä-Savon tulevaisuusikkuna 2030 -kyselyn tavoitteena oli tuottaa näkemyksiä Etelä-Savon tulevaisuudesta vuonna 2030. Kyselyssä pyrittiin Etelä-Savon ennakoinnin toimintamallin mukaisesti osallistamaan tulevaisuuden tarkasteluun mahdollisimman laajasti alueen eri toimijoita. Kyselyn tuotoksena syntynyt, noin 250 vastaajan ajatuksia yhteen kokoava tulevaisuusikkuna, onkin erinomainen esimerkki osallistavasta, kaikille avoimesta ja moniäänisestä ennakkointityöstä.

Maakunnan tulevaisuutta lähestyttiin erityisesti positiivisten visioiden näkökulmasta. Kyselyssä haettiin siis vastauksia sille, miltä näyttää maakunnan hyvä ja toivottava tulevaisuus, unelmien Etelä-Savo vuonna 2030. Toivottavaa tulevaisuutta korostettiin, koska tulevaisuusikkunan haluttiin herättävän ennen kaikkea toiveikkuutta ja tulevaisuudenuskoa. Toisin kuin uhkakuvat, jotka synnyttävät herkästi pelkoa ja ohjaavat vaistonvaraisesti torjumaan ja ennaltaehkäisemään epätoivottua tulevaisuutta, on visio tulevaisuustyökalu, joka auttaa pysähtymään ärsyketulvan keskellä ja kysymään, minkälaista tulevaisuudessa itse asiassa haluamme. Paitsi että visiot herättävät toivoa, synnyttävät ne meissä pelkoa todennäköisemmin myös innostusta sekä halua toimia niiden saavuttamiseksi. Yhdessä jaettu innostus tulevaan on hyvä lähtökohta yhteisen, halutun tulevaisuuden rakentamiseen.

Vaikka kyselyssä tulevaisuuteen liitettiin paljon epävarmuustekijöitä ja uhkia, osoittaa aineisto, että Etelä-Savossa uskalletaan myös unelmoida ja visioida. Useimmiten tulevaisuuden mahdollisuudet liitettiin tekijöihin, jotka on jo nyt tunnistettu maakunnan vahvuuksiksi. Moni vastaaja uskaltautui nostamaan esiin myös täysin uusia ja rohkeitakin näkökulmia maakunnan tulevaisuuteen. Kyselyn visiot ja tulevaisuuden onnistumiset kytkeytyivät teemallisesti hyvään elämänlaatuun, rikkaaseen ja kestävästi hyödynnettyyn luonnonympäristöön, onnellisiin asukkaisiin, kattaviin palveluihin, mahdollisuuksia avaavaan työelämään, menestyviin yrityksiin ja alueen vahvoihin toimialoihin.

Kiteyttäen visio maakunnan tulevaisuudesta on: ***vuonna 2030 Etelä-Savo on paikallinen ja läheinen, mutta kansainvälinen ja aidosti mukana maailman menossa!*** Unelmien Etelä-Savo on toisin sanoen entistä enemmän kytköksissä globaaleihin verkostoihin, yritykset myyvät osaamistaan suoraan kansainvälisille markkinoille ja maakunta menestynyt erityisesti luontaisten vahvuksiensa entistä taitavammalla tuotteistamisella ja erikoistuneella osaamisellaan. Maakunta on onnistunut hyödyntämään monipuolisesti myös teknologian ja digitalisaation mahdollisuudet etenkin palveluiden mutta myös työn, opiskelun ja arjen järjestämisessä. Vaikka unelmien Etelä-Savo on onnistunut asemoimaan itsensä uudella tavalla Suomen ja koko maailman kartalle, nähdään tulevaisuuden maakunta samaan aikaan myös ihmisläheisenä ja

paikallisena. Tulevaisuuden maakunnasta löytyy puitteet yhteisöllisyydelle, onnellisuudelle ja sujuvalle arjelle niin kaupungeissa kuin maaseudullakin. Tulevaisuuden Etelä-Savoa on helppo kutsua kodiksi.

Tulevaisuusikkunan kiteytyksen inspiroimana, unelmien Etelä-Savo on visualisoitu maapallon muotoon. Kuva tuo ilmi ajatuksen monella tasolla tapahtuvasta kansainvälistymisestä ja globaalin maailman verkostoihin kytkeytymisestä. Kuvasta löytyvät yksityiskohtina kuvattuna myös kaikki seitsemän teema-alueita, aina elämänlaadusta, luonnosta, palveluista ja asukkaista uuteen yritystoimintaan asti. Tulevaisuusikkunan tavoitteena on paitsi konkretisoida ja pukea kuviksi noin 250 vastaajan tulevaisuusajatuksia myös synnyttää ja pitää yllä visiorikasta tulevaisuuskeskustelua. Ajatuksena on, ettei kuva ei ole valmis ja kaiken kattava kuvaus maakunnan tulevaisuudesta, vaan se päivittyy ja rikastuu tulevaisuuskeskustelun laajentuessa ja näkemysten lisääntyä. Tulevaisuusikkuna toimii tästä näkökulmasta visioiden tavoin tulevaisuustyökaluna, joka auttaa jäsentämään toimintaympäristön muutossuunnista lähteviä vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, omia tulevaisuudentoiveitamme sekä mahdollisuuksiamme niiden saavuttamiseen.

Etelä-Savon tulevaisuusikkuna ja vapaasti ladattavissa ja hyödynnettävissä www.esavoennakoi.fi sivustolla. Tulevaisuusikkunaa päivitetään ja sen eri osa-alueiden toteutumista seurataan jatkossa sivuston puitteissa. Lisäksi tulevaisuusikkunan erillisistä teema-alueista työstetään jatkossa erillisiä tulevaisuus katsauksia, joihin osallistetaan mukaan mahdollisimman laajasti eri toimijoita päättäjistä kansalaisiin. Etelä-Savon tulevaisuustyön verkostoon yhteistä tilanne- ja tulevaisuuskuvaan mukaan tuottamaan ovat tervetulleita kaikki kiinnostuneet! Tulevaisuus rakennetaan yhdessä!